

фактично прийнято лише Закон, який визначає загальні засади діяльності Бюро. Але сучасні умови вимагають оптимізації нормативно-правового регулювання його діяльності, що можливо шляхом прийняття низки правових норм, у яких мають бути нормативно-закріплені та конкретизовані функції, завдання й відповідні повноваження підрозділів Бюро, питання щодо організаційного, методичного й тактичного забезпечення проведення заходів протидії правопорушенням, що посягають на функціонування економіки держави, зокрема, у сфері забезпечення податкової безпеки України.

Список використаних джерел

1. Про утворення Державної податкової служби України та Державної митної служби України : Постанова Кабінету Міністрів України від 18 груд. 2018 р. № 1200. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1200-2018-%D0%BF#Text>

2. Про утворення Бюро економічної безпеки України : Постанова Кабінету Міністрів України від 12 трав. 2021 р. № 510. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/510-2021-%D0%BF#Text>

3. Про початок діяльності Бюро економічної безпеки : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 лист. 2021 р. № 1493-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1493-2021-%D1%80#Text>.

4. Про Державну фіскальну службу України : Постанова Кабінету Міністрів України від 21 трав. 2014 р. № 236. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236-2014-%D0%BF#Text>

5. Про Бюро економічної безпеки України : Закон України від 28 січ. 2021 р. № 1150-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20#Text>

Стеценко Інна Миколаївна,

ад'юнкт докторантури та ад'юнктури
Національної академії внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТАТТЕЮ 198 КК УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

На сьогодні питання викрадення та подальшого збуту чужого майна є актуальною, адже українці зіштовхнулися з проблемою збереження свого майна під час війни. З перших днів війни в Україні з'явилися порушники, які користуються важкою ситуацією в окремих районах України та в країні загалом. Вони намагаються неправомірно

заволодіти майном громадян в зруйнованих містах та селищах, у залишених будинках та квартирах або ж не законно заволодіти майном, що завезено як гуманітарна допомога. Трапляються випадки, коли зловмисники розкрадають майно жителів міст, які покинули місце свого проживання, рятуючись від обстрілів та бомбардувань або в той час, коли власники майна перебувають в бомбосховищах.

Таких людей, як правило, ловлять і заарештовують. Спочатку масштаби цих правопорушень були в основному невеликими. Зловмисники користувалися ситуацією і намагалися виносити з магазинів продукти та дрібну техніку. Однак, останнім часом такі випадки стали часто фіксуватися у звільнених районах Київської та Чернігівської областей. Правопорушники користуються ситуацією і виносять цінні речі не тільки зі зруйнованих магазинів і супермаркетів, а й з квартир українських громадян. І навіть кількість поліції, військових і спецслужб, які займаються розмінуванням цих територій таких осіб не зупиняє.

З метою підвищення ефективності протидії таким кримінальним правопорушенням на початку березня президент України Володимир Зеленський підписав закон про посилення покарання за мародерство та державну зраду – Закон України від 03.03.2022 № 2117-IX «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за мародерство».

Відразу потрібно звернути увагу, що у межах українського кримінального законодавства мародерство – військове правопорушення, суть якого полягає у викраденні на полі бою речей поранених чи вбитих. Проте новий закон посилив покарання не тільки за привласнення на полі бою майна поранених та вбитих (мародерство), а ще й за використання трагічних обставин, бойових дій для власної наживи, адже зміни до Кримінального кодексу України торкнулися й складу кримінальних правопорушень, передбачених у статтях 185 (крадіжка), 186 (грабіж), 187 (розбій), 189 (вимагання), 191 (заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем). Ці кримінальні правопорушення доповнилися кваліфікуючою ознакою – вчинення в умовах воєнного або надзвичайного стану.

Тому відтепер за вчинення кримінальних правопорушень в умовах воєнного або надзвичайного стану відповідальність стала жорсткішою:

за крадіжку (таємне викрадення чужого майна) – порушнику загрожує позбавлення волі на строк від 5 до 8 років;

за грабіж (відкрите викрадення чужого майна) – строк від 7 до 10 років;

за розбій (напад з метою заволодіння чужим майном, поєднаний із насильством, небезпечним для життя чи здоров'я особи, яка зазнала нападу, або з погрозою застосування такого насильства) – злочинцю загрожує не лише позбавлення волі на строк від 8 до 15 років, а ще й конфіскація майна;

за вимагання (вимогу передачі чужого майна чи права на майно або вчинення будь-яких дій майнового характеру з погрозою насильства над потерпілим чи його близькими родичами, обмеження прав, свобод або законних інтересів цих осіб, пошкодження чи знищення їхнього майна або майна, що перебуває в їхньому віданні чи під охороною, або розголошення відомостей, які потерпілий чи його близькі родичі бажають зберегти в таємниці) – покарання становитиме: позбавлення волі на строк від 7 до 12 років з конфіскацією майна;

за привласнення, розтрату майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем, – не тільки позбавлення волі на строк від 5 до 8 років, а ще й позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 3 років.

Крім того, у ці часи мародерство та інші кримінальні правопорушення на території України активно вчиняють російські військові, грабуючи магазини та домівки людей. Згідно з нашим законодавством, за кримінальні правопорушення, вчинені на території України, іноземні громадяни несуть кримінальну відповідальність в Україні.

У контексті викладено важливо зрозуміти, що переважна більшість викрадень та привласнень чужого майна відбувається для подальшого збуту такого майна. І тут основну увагу потрібно приділити особливостям притягнення до кримінальної відповідальності за придбання, отримання, зберігання чи збут майна, одержаного кримінально протиправним шляхом. Особи, які вчиняють такі дії підлягають відповідальності за ст. 198 КК України.

Загалом, заборона придбання, отримання, зберігання чи збуту майна, одержаного кримінально протиправним шляхом, є кримінально-правовим заходом, який не дає можливості особі, яка попередньо вчинила кримінальне правопорушення реалізувати злочинно здобуте.

Між тим, ознаки використання майна, одержаного кримінально протиправним шляхом, містяться в таких кримінальних правопорушеннях, як придбання, отримання, зберігання чи збут майна, одержаного кримінально протиправним шляхом (ст. 198 КК України), легалізація (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом (ст. 209 КК України), використання коштів, здобутих від незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів,

отруйних чи сильнодіючих речовин або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів (ст. 306 КК України) та ін. [1, с. 287].

Український законодавець норму, яка передбачає відповідальність за придбання, отримання, зберігання чи збуту майна, одержаного кримінально протиправним шляхом (ст. 198 КК України), розмістив у розділі VI «Кримінальні правопорушення проти власності». Відтак, особа, яка вчиняє кримінальне правопорушення з корисливих мотивів, має за основну мету саме збагачення. А вже обсяги цього збагачення залежать від обсягів викраденого. Між тим, перед усіма такими правопорушниками постає питання збуту викраденого. Одні правопорушники вирішують його власними силами, другі залучають інших осіб – тих, хто заздалегідь обіцяв придбати або збути таке майно; або тих, хто робить це, заздалегідь не обіцяючи, тобто причетних осіб.

Основним безпосереднім об'єктом придбання, отримання, зберігання чи збуту майна, одержаного кримінально протиправним шляхом, є суспільні відносини у сфері законного порядку розподілу та перерозподілу майна, а додатковим об'єктом – є суспільні відносини у сфері правосуддя, громадського порядку та безпеки тощо.

Адже, вчиняючи придбання, отримання, зберігання чи збуту майна, одержаного кримінально протиправним шляхом, особа створює умови, за яких утруднюється, а іноді зводиться нанівець діяльність правоохоронних органів з виявлення осіб, які вчинили предикатне кримінальне правопорушення, притягнення їх до юридичної відповідальності, а також з пошуку майна – предмета цього самого предикатного кримінального правопорушення; ускладнюється або робиться неможливим його повернення законному власнику чи звернення в дохід держави.

Відповідальність за ст. 198 КК України настає за заздалегідь не обіцяне придбання або отримання, зберігання чи збут майна, завідомо одержаного злочинним шляхом за відсутності ознак легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом. Кримінальне правопорушення, передбачене ст. 198 КК України має своїм об'єктом встановлений порядок придбання і відчуження майна, тобто реалізацію права власності. До предмета цього кримінального правопорушення відносять тільки те майно, яке отримано в результаті вчинення безпосередньо попередньо кримінального правопорушення. Дії, вказані у ст. 198 КК України, тягнуть кримінальну відповідальність за цією статтею КК України, лише за умови, що у вчиненому не вбачається ознак легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, тобто ознак складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 209 КК України. У тому разі, коли придбання, отримання, зберігання чи збут

майна, одержаного злочинним шляхом, не призводять до його «відмивання», а продовжує залишатись у тіньовому обігу, вчинене потрібно кваліфікувати не за ст. 209, а за ст. 198 КК України [2, с. 132–133]. Із суб'єктивної сторони придбання, отримання, зберігання чи збут майна, одержаного кримінально-протиправним шляхом, має своїм наслідком фактичне втягнення злочинних доходів у побутовий і економічний оборот без приховування справжнього джерела походження такого майна, без надання володінню таким майном правомірного вигляду. З урахуванням того, що кримінальне правопорушення, описане у ст. 198 КК України, на законодавчому рівні розглядається як різновид причетності до кримінального правопорушення, його суб'єктом не визнається особа, яка будучи виконавцем або співучасником, вчинила кримінальне правопорушення, внаслідок якого одержується майно.

Таким чином, війна в Україні загострила суспільне неприйняття намірів отримати вигоду від горя інших, що є природним. Багато хто закликає карати мародерів «за законами воєнного часу». При цьому, мародерами називають тих, хто викрадає майно з приватних квартир, господарі яких були вимушені їх покинути, хто продає гуманітарну допомогу, підвищує ціни на продукти в магазинах або на оренду квартир, хто вилучає транспортні засоби без підстав, тощо.

Але поняття мародерства не є виключно моральною категорією, і його загальноприйняте в суспільстві тлумачення як будь-якого корисливого злочину під час війни не є коректним. Бо це поняття визначено у національному праві, а також регламентовано нормами Міжнародного гуманітарного права. Ми не знаємо, скільки будемо жити в умовах воєнного стану, але цей час особливо вимагає дотримання законів, як українських, так і міжнародних.

Норма, що встановлює кримінальну відповідальність за придбання або отримання, зберігання чи збут майна, завідомо одержаного злочинним шляхом відіграє важливу роль у протидії злочинності в умовах воєнного стану. Незважаючи на подібність деяких структурних ознак цього складу кримінального правопорушення до кримінальних правопорушень, передбачених іншими нормами закону про кримінальну відповідальність, ототожнювати їх правовий зміст було б неправильно. Також необхідно зазначити, що правильна кваліфікація кримінального правопорушення, передбаченого ст. 198 КК України, має велике значення для розроблення чітких критеріїв розмежування цих кримінальних правопорушень і буде сприяти уникненню суперечностей та неточностей при застосуванні норм кримінального законодавства, а також допоможе у забезпеченні

принципу неможливості подвійного інкримінування особі одних і тих же діянь.

Список використаних джерел

1. Беніцький А. С. Відмежування придбання, зберігання та збуту майна, одержаного злочинним шляхом, від суміжних складів злочинів. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2015. № 1. С. 286–295.

2. Полторацький О. Б. Кримінально-правова характеристика легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом: Монографія. Луганськ: Промдрук, 2013. 360 с

Басараб Наталія Володимирівна,
аспірант кафедри кримінології
та кримінально-виконавчого права
Національної академії внутрішніх справ

НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТ ЗАПОБІГАННЯ РОЗБОЯМ

У сучасних умовах, коли Україна взяла упевнений курс на побудову демократичної правової держави, особливої актуальності набуває захист прав і законних інтересів особи, у тому числі й боротьба зі злочинністю.

Кримінальна ситуація в Україні, яка склалася протягом останнього десятиріччя, вимагає вжиття адекватних заходів щодо протидії злочинності. Стабільна криміналізація суспільства, високий рівень злочинності, значне її омолодження становлять серйозну загрозу для реформ, спрямованих на побудову в нашій країні демократичної, правової, соціальної держави. Для створення належної противаги цим явищам необхідна державна політика, що забезпечуватиме не тільки своєчасне реагування правоохоронних органів на кожний факт вчинення злочину, а й ужиття ефективних запобіжних заходів.

Відповідно до статті 23 Закону України «Про Національну поліцію» [1] поліцейський виявляє причини та умови, що сприяють вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вживає у межах своєї компетенції заходів для їх усунення.

Очевидно, що своєчасне виявлення й усунення причин та умов, що сприяють вчиненню злочину, має не тільки правове значення, а й спричиняє позитивний психологічний вплив, демонструючи прагнення